పుట్ట

మా వెంకట్రావుగారు గొప్ప సాహిత్య ప్రియుడు.

ఎక్సయిజు డిపార్టుమెంటులోనో మరెందులోనో కల్పవృక్షం లాంటి ఉద్యోగం చేస్తున్నాడు. ఎప్పుడూ తెల్లని మడత నలగని దుస్తుల్లో మల్లె పువ్వులా శుభ్రంగా వుంటాడు. అతనికి జీవితం ఎంతో సంతృప్తికరంగా ఉంది. ఆ మాట దాచుకోడు నిర్మొహమాటంగా పైకి చెప్పేస్తాడు.

"హాయిగా తిన్నాను. ఇంట్లో ఏదీలేదని అనుకునే పని లేదు. అన్నీ వున్నాయి. ఉప్పు దగ్గర్నుంచి రోజా యాపిల్ పళ్ళ దాకా దేనికీ లోటు లేదు. ఖరీదైన చీపురుకట్ట దగ్గర్నుంచి ఫ్రిజ్ దాకా అన్నీ వున్నాయి. మొన్న మొన్ననే రేడియోగ్రాం కావాలని మా ఆవిడ పోరు పెడితే పడలేక వెంటనే కొనేశాను. గ్రామఫోనూ దానితో పాటు వందల కొద్దీ కొత్త పాతా రికార్డులూ, పెద్దసైజు రేడియో ఇంకా రెండు ట్రాన్సిస్టర్లూ ఉండగా ఇంకా రేడియోగ్రాం ఎందుకు? అంటే మా ఆవిడా పిల్లలూ కూడా వినకుండా ఒక చిన్నసైజు విప్లవం లేవదీశారు. ఆ పోరు పడలేక కొనేశాను. అయినా మీరు మాటిమాటికీ దేశంలో పేదరికం, ఆకలీ అంటారు. ఎక్కడున్నాయవి? అందరూ తింటూనే వున్నారు. ఉన్నంతలో సినిమాలు చూస్తున్నారు. ఆఖరుకు చెట్టుక్రింద వండుకు తినేవాళ్లు కూడా సంతృప్తిగానే బతుకుతున్నారు. చూడబోతే మీ దృష్టిలోనే ఏదో లోపం ఉన్నట్టుంది. ఎప్పుడూ ఆకలితో చచ్చిపోయే వాళ్ళూ రోగిష్టివాళ్ళూ, అడుక్కుతినేవాళ్ళూ మాత్రమే కనబడతారెందుకు మీకు?" అంటూ వుంటాడు.

ఆయనకు సాహిత్యమంటే యిష్టమని చెప్పాను కదా? సాయంకాలం ఆఫీసునుంచి వచ్చీరాగానే అందమైన అట్టలున్న పుస్తకాలు ముందు వేసుకుని కూర్చుంటాడు. వాళ్ళ గ్రంథాలయంలోకి అప్పుడప్పుడూ తానే పుస్తకాలు 'సెలక్టు' చేస్తూవుంటాడు. ఇంట్లో అందరూ చదువుతూ కూర్చుంటారు. పిల్లలు పిల్లల బొమ్మల పత్రికలు పుచ్చుకుని కూర్చుంటారు. ఆయన భార్య త్రివర్ణ ముఖచిత్రమున్న 'బెస్ట్‌సెల్లర్' నవల పేజీలు తిప్పుతూ కూర్చుంటుంది. వెంకట్రావుగారు కూడా అటువంటిదే మరో పుస్తకంలో లీనమైపోతాడు. ఇది నాకు వెంకట్రావుగారి కుంటుంబం గురించి గొప్పగా నచ్చిన విషయం.

ఆయనకు నేనంటే అభిమానం. మా ఆవిడకూ వాళ్ళ ఆవిడకూ మధ్య కూడా మంచి దోస్తీ వుంది. కాకపోతే మా ఆవిడ అప్పుడప్పుడు వొంటరిగా ఉన్న సమయాల్లో "ఏమండీ! ఆ భ్రమరాంబగారు ఇవ్వాళ బజారుకుపోయి నెక్లెస్ కొనుక్కుని వచ్చిందండీ. ఎంత బాగుందనుకున్నారు. కళ్ళు జిగేల్మన్నాయి" అని మాత్రం అంటుంది. మరొకప్పుడు మరో రెండువందల రూపాయల ఖరీదుగల చీరగురించో, లేకపోతే వాళ్ళ ప్రెషర్ కుక్కర్లూ గ్యాస్‌స్టవ్ గురించో, దేన్ని గురించో ఒకదాన్ని గురించి ఊరికే చెబుతూ వుంటుంది. అవి తనకు కూడా కావాలని అనదు కాని ఆ కళ్ళలో మెరుపు, ఉత్సాహం ఇవి మాత్రం స్పష్టంగా ఆ విషయం నాకు అర్థమయేట్లు చేశాయి. నేను విని ఊరుకుంటాను నాకు తెలుసు. ఒకనాడు వాళ్ళయింటికి గ్యాస్‌స్టవ్‌కుపయోగించే సిలిండర్ వచ్చింది. మా

యిద్దరి పేర్లూ ఒకటే కావడంతో వాడు మాయింటిముందు ఆగాడు. 'వెంకట్రావు గారు మీరేగా?' అంటూ లోపలికి వచ్చాడు. మా ఆవిడ కూడా ముందు గదిలోకి వచ్చింది. నేను కిటికీలోనుంచి ఆ సైకిలూ, దాని వెనక ఉన్న సిలిండరూ చూసి 'పక్కయిల్లు' అని చెప్పాను. వాడు వెళ్ళిపోయాడు. మా ఆవిడ నావంక చూసింది. లోపల పొయ్యి సరిగ్గా మండటంలేదు కాబోలు కళ్ళు రెండు ఎర్రగా జ్యోతుల్లాగున్నాయి. ఆ చూపులో నాకొక గొప్ప డైలాగే వినిపించింది. "పొయ్యిమండక ఛస్తున్నాను. పదేళ్ళ నుంచి ఇలా ఛస్తున్నాను. ఈ కళ్ళెప్పుడో ఇలాగే పోతాయి. గుడ్డిదాన్నయి పోతాను. ఈ వంటపని నన్ను తినేస్తున్నది. ఇలాగే వంటయింటిని అంటి పెట్టుకుని ఇరవైనాలుగ్గంటలూ బాధపడమని దేవుడు నా నుదుట ఘట్టిగా రాసి పెట్టాడు. అయినా ఎవర్నో అని ఏం లాభం? పెట్టిపుట్టివుండాలి దేనికైనా 'పుణ్యంకొద్దీ పురుషుడూ దానంకొద్దీ బిడ్డలూ' అన్నారు" ఇన్ని మాటలు నాకా చూపుతో వినిపించాయి. తర్వాత అనవసరంగా కాళ్ళకడ్డం వస్తున్నారనే మిషతో పసివాళ్ళిద్దర్నీ నాలుగుబాది లోపలకు వెళ్ళిపోయింది. నేను నిట్టూర్చి వూరుకున్నాను.

వెంకట్రావుగారు ఒకనాడు హఠాత్తుగా మాయింటికి వచ్చాడు. చేతిలో ఒక పుస్తకంతో వచ్చాడు. చెప్పానుగా నామీద ఆయనకు అభిమానమని? ఆ అభిమానం నేను కూడా చిన్నదే అయినా గౌరవనీయమైన ఉద్యోగంలో ఉన్నానని కావచ్చు. ఉప్పుకూ పప్పుకూ లేకపోతే నెలాఖరులో 'పాతిక రూపాయల అప్పుకూ' ఆయన దగ్గరికి వెళ్ళడం లేదని కావచ్చు. లేకపోతే చచ్చీపుచ్చీ ఒక రచయితనని అయినా కావచ్చు.

వచ్చీరావడమే సుడిగాలిలాగా సంరంభంగా వచ్చాడు. చేతిలో వున్న పుస్తకం నాముఖం ముందు ఆడిస్తూ "ఇదండీ నవల అంటే ఇప్పుడే చదవడం పూర్తిచేశాను. ఏమి కథ, ఏమి పాత్రలు అద్భుతం" అంటూ పొగిడాడు. ఆయనకు తెలుసు నా ముందు మరొక రచయితను ఎంత పొగిడినా నేనేమీ ఇరిటేట్ కానని. నేను నవ్వి "అంత బాగుందా?" అని అడిగాను.

"బాగుందా ఏమిటి? మీరు చదివితీరాలి. నేను చదివాను, మా ఆవిడ చదివింది. మా పెద్దమ్మాయి కూడా చదివింది. అందరిదీ ఒకటేమాట... 'అద్భుతం' అంతే... మరో మాట లేదు."

"సరే... నేనూ చదువుతాన్లెండి" అన్నాను.

ఆయన "చదవగానే సరికాదు; మీకు బాధ కలిగినా సరే ఆప్తులనుకుని ఒక్కమాట చెబుతాను. ఏమీ అనుకోవద్దు. ఇది చదవడమే కాదు చదివి నేర్చుకోవలసింది కూడా వుంది" అన్నాడు.

ఏమీ అనుకోవద్దనీ, బాధపడవద్దనీ ముందే చెప్పాడు కాబట్టి నేనేమీ అనుకోలేదు. నవ్వి ఊరుకున్నాను.

ఆ పుస్తకం నా ముందుంచి వెళ్ళిపోతూ, "మీరూ అలా రాయండి. అది నా కోరిక. ఎప్పుడూ ఆకలీ చావులూ, డబ్బు, బాధలూ, రోగాలూ వాటిని గురించి రాయకండి. అవి అస్సలు లేవనుకోండి. ఈ గుడ్డివాళ్ళను గురించీ, కుంటివాళ్ళను గురించీ, డబ్బు లేనివాళ్ళను గురించీ, పేదల గురించీ రాస్తే వాళ్ళు చదువుతున్నారా? అందువల్ల మీరు ఏం సాధిస్తున్నట్టు? పుణ్యమా పురుషార్థమా? మీరెవరిని గురించి రాస్తున్నారో వాళ్ళు

చదవరు. చదివే వాళ్ళకా ఈ ఆకలీ, వగైరా నాన్సెన్స్ నచ్చదు. అందువల్ల నా మాట విని ఒక మంచి కథ రాయండి. నవల సంగతి తర్వాత చూసుకోవచ్చు. ఇదొక ఛాలెంజీగా తీసుకోండి. మళ్ళీ సాయంకాలం వొస్తాను ఇవాళా రేపూ సెలవుకదా! గట్టిగా కూర్చోండి" అంటూ వెళ్ళిపోయాడు.

నాకు మతి చెడినంత పని అయింది. పెద్దమనిషి, ఛాలెంజీ పారేసి వెళ్ళిపోయాడు. ముందున్న కాయితాలు గాలికి రెపరెపలాడుతున్నాయి. లోపలి నుంచి పిల్లల ఏడుపూ మా ఆవిడ గదమాయింపులూ వినబడుతున్నాయి. ఆ పుస్తకం చేతిలోకి తీసుకున్నాను. చదవడం పూర్తయే వరకూ లేవలేదు. ఈ లోపల మా ఆవిడ రెండు మూడు సార్లు పిలిచినట్లున్నది 'పిల్లలు కూడా అన్నాలు తిన్నారు లేవండి బాబూ పన్నెండు గంటలయింది...' అన్న మాటలు కూడా వినిపించినట్లే ఉన్నాయి కాని చివరి పేజీ కూడా పూర్తిచేసి కాని నేను లేవలేదు.

"అయిందా? ఇప్పుడన్నా లేవండి. నాలుగు మెతుకులు తిని కాస్త నడుం వాల్చాలి. మళ్ళీ చాకిరీ ఉందిగా" అన్నది మా ఆవిడ. వెళ్ళి భోజనం ముందు కూర్చున్నాను. నిజమే ఆయన చెప్పిన మాట. పుస్తకం చదువుతూ వుంటే మరో అద్భుత ప్రపంచంలో విహరించినట్లుంది. ఆ ప్రపంచం ఎంతో అందంగా వుంది. అక్కడ ఆర్థిక అసమానతలూ, ఆకలీ, పేదరికమూ, ఏమీ లేవు. ఒక మంచి బ్రహ్మాండమైన ఎ.సి.హోటల్లో షడ్రసోపేతమైన భోజనం చేసినట్టున్నది. ఆ హోటల్ ముందు దీనులూ నిర్భాగ్యులూ అడుక్కుంటూ ఉంటారు. నిజమే కాని మనం వాళ్ళనెందుకు చూడాలి? వీలయితే ఆ హోటల్ వారితో చెప్పి వాళ్ళందరినీ బెత్తాలతో కొట్టించి దూరంగా తరిమివేయాలి. మళ్ళీ వాళ్ళందరూ అక్కడే మూగవచ్చు. కాని మనం ఈ లోపల వెళ్ళి మిలమిల మెరిసే కారులో కూర్చుంటాం కదా! ఆ కారు నున్నటి రోడ్డు మీద జరజర జారిపోతుంది.

లోపలికి వచ్చి అంతకుముందు వ్రాయడం మొదలు పెట్టిన కథ మళ్ళీ చదివాను. తర్వాత వ్రాయడం కొనసాగించాను.

♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦

ఈ రైలు కోసం ఎదురుచూస్తూ ప్లాట్‌ఫారం మీద గంటకు పైగా గడిపాడు రవీంద్ర. మాటిమాటికీ కర్ణపుటాలను బద్దలుచేస్తూ ఆవిరి విడుస్తూ నడుస్తున్న ఇంజన్లూ, వుండి వుండి వొస్తూ పోతున్న రైళ్ళూ వాటి నిండా క్రిక్కిరిసి వున్న జనమూ, వారి సందడీ, ప్లాట్‌ఫారం మీద కంగారుగా పరుగులు పెట్టే జనమూ, వారి కేకలూ మధ్య మధ్య బరువులు మోసుకుపోతున్న ట్రాలీలు. అవితోసే వారి హెచ్చరికలూ, ఇవన్నీ సహిస్తూ అతి కష్టం మీద గంటసేపు గడిపాడు.

ఎట్టకేలకు ఆ రైలు వస్తున్నది దూరంగా దయ్యం కన్నులాంటి లైటు ముందు కనిపించింది. జనం అప్పటికే ఆదుర్దాగా లేచి తమతమ సామాన్లుపట్టుకుని నిలబడ్డారు. కొందరి ముఖాలలో 'ఆ రైల్లో కూర్చునేందుకు కాకపోయినా కనీసం నిలబడేందుకయినా చోటుంటుందా అనే ఆత్రుత కనిపిస్తుంటే, మరి కొందరు రిజర్వేషన్లున్నవారు, పై తరగతి వారూ నిశ్చింతగా ఉన్నారు. మొత్తంమీద జనం ఆడవాళ్ళూ, మగవాళ్ళూ, పిల్లలూ, పాపలూ... అంతా గొప్ప హడావిడిగా ఉంది. కోలాహలం గానూ ఉంది.

రైలు వచ్చి ఆగింది. జనంలో ఆదుర్దా కూడా ఎక్కువయింది. మూడవ తరగతి రైలు పెట్టెల ముందు తొక్కిసలాటలు, కుమ్ములాటలు మొదలయ్యాయి. ప్రతి పెట్టె దగ్గరా ఆగి చూస్తూ నడుస్తున్నాడు రవీంద్ర. అంతలో "బావా! ఇదుగో ఇటు..." అని వినిపించింది. ఫస్టుక్లాసు కంపార్టుమెంట్ గుమ్మంలో నిలబడి వుంది వాణి. లేత ఆకుపచ్చని చీరె కట్టుకుని వుంది. నల్లని జాకెట్ వేసుకుని వుంది. చెవులకు రింగులు పెట్టుకుని వుంది. ఎడమ చేతికి ఖరీదైన బుల్లి వాచీ, కుడిచేతికి అవేవో తమాషా అయిన గాజులూ ధరించి వుంది. మొత్తంమీద అద్భుతంగా అందంగా ఫస్టుక్లాసుగా వుంది. పైగా చిరునవ్వులు చిలికిస్తున్నది.

ఆమె రవీంద్రను చూసి నవ్వుతూ "బావా! వొచ్చేశావే? నువ్వు స్టేషనుకు రావనుకున్నాను" అన్నది.

అతడు నుదుటిమీద పడుతున్న జుట్టు పైకి తోసుకుంటూ "రాకుండా ఎలా వుంటాను? ఇంత మహా ఘనత వహించిన మరదలు ఇన్నాళ్ళకుగానూ వొస్తూవుంటే ఆఫ్టరాల్ స్టేషనుకు రాకుండా వుండగలనా?" అన్నాడు.

ఆమె మళ్ళీ నవ్వింది. "ఏమో నా వైరు చేరిందో లేదో, చేరినా చూశావో లేదో, చూసినా గుర్తు పెట్టుకున్నావో లేదో, గుర్తుపెట్టుకుందామనుకున్నా గుర్తున్నదో లేదో," అంటూ ప్రారంభించింది.

అతడుకూడా నవ్వి "మొదలు పెట్టావూ." అని వూరుకున్నాడు.

"అవును మరి. మతి మరుపులో, పరధ్యానంలో తమరితో పోల్చగలిగిన వారెవరూ లేరు కదా?"

"సరే – అంతా తర్వాత – ఇంటికి వెళ్ళి తీరిగ్గా ఆటలు పట్టిద్దువుగాని – ముందు దిగిరా –"

"కూలీ రావొద్దూ?"

"కూలీ దేనికి? అంత బరువు లేమున్నాయి?"

"సూట్ కేసు ఉందిగా మరి–"

"అది అంత బరువుగా వుందా? నువ్వుగాని అందులో కూర్చోడం లేదు కదా? నువ్వు కూర్చోని పక్షంలో నేను పట్టుకు రాగలను దాన్ని..."

"అబ్బో! బావగారికి మాటలు జోరుగానే వొస్తున్నాయే... కొంచెం తగ్గండి మరి... తమరు అవలీలగా దాన్ని నెత్తిన పెట్టుకుని నడవగలరు. నాకు తెలుసు. అయినా ఎవరయినా చూస్తే ఎంత అసహ్యంగా ఉంటుంది?"

రవీంద్ర మరి మాట్లాడలేదు. అంతలో ఒక కూలీవాడు వొచ్చాడు. సూట్‌కేస్ తీసుకుని నెత్తిన పెట్టుకుని నడవడం ప్రారంభించాడు. వాడు జనంలో కలిసిపోతుంటే ఎక్కడ తప్పిపోతాడో అని వేగంగా అడుగులు వేశాడు రవీంద్ర, వాణి నవ్వి "నెమ్మదిగా పదండి బావగారూ! వాడెక్కడికీ పారిపోడు..." అన్నది.

ఇద్దరూ బయటికి వచ్చారు. టిక్కెట్లు ఇచ్చి మెట్లు దిగుతూ వుండగానే రిక్షాల వాళ్ళు గుమిగూడి గొడవ చేయడం ప్రారంభించారు. వాళ్ళిద్దరూ ఆ గుంపును తప్పించుకుని ఇవతలికి వచ్చి 'అమ్మయ్య' అనుకున్నారు.

రవీంద్ర 'రిక్షా మాట్లాడటమా లేకపోతే జట్కా బండి బేరం చేయడమా' అని మీమాంసలో పడితే వాణి చొరవ తీసుకుని 'ఇలారండి బావగారూ! అంటూ ఒక ఆటోరిక్షా ఎక్కి కూర్చుంది. కూలివాడు సూట్‌కేసు అందులో ఉంచి ఆమె యిచ్చిన రూపాయో అర్ధరూపాయో మారు మాట్లాడకుండా పట్టుకుపోయాడు.

రవీంద్ర కూడా ఆటోలో ఎక్కి యింటి అడ్రసు చెప్పాడు. ఆటో మరు క్షణంలో రివ్వున దూసుకుని ముందుకు పోయింది, రోడ్డు ప్రక్క నుంచి భయంకరమైన దుర్గంధం... వాణి ముక్కు మూసుకుని 'ఘోరం' అన్నది. 'అవును ఘోరంగానే వుంది. మునిసిపాలిటీ సిబ్బంది నెల రోజులనుంచీ సమ్మె చేస్తున్నది. వారికి ఆరు నెలలుగా జీతాలు లేవట' అన్నాడు రవీంద్ర.

◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆

ఇంతవరకూ వ్రాసి వ్రేళ్ళు విరుచుకున్నాను. మా ఆవిడ ఎందుకో రుసరుస లాడుతూ కాఫీ తెచ్చి అందించింది. 'ఎందుకలా రుసరుసలాడుతున్నావని నేను అడగనూలేదు ఆమె చెప్పనూలేదు. కాఫీ చేదుగా వుంది. పాలు సరిపోలేదో, లేకపోతే పంచదార తక్కువయిందో అర్థం కాలేదు. గ్లాసు తీసుకు పోయేందుకు వచ్చిన మా ఆవిడను పొరపాటున అడిగేశాను. కాఫీ చేదుగా వుందేమని.'

"ఆc! ఉండదూ మరి? పంచదార అయిపోవచ్చిందని మీకు చెప్పి రెండు రోజులయింది. అక్కడికీ ఎంతో పొదుపుగా వాడాను. ఇక్కడితో డబ్బా ఖాళీ అయింది. మీ యిష్టం. రేపటికి ఈ మాత్రంగా కూడా కాఫీ ఉండదని గుర్తుంచుకోండి... అయినా, మీకు ఇవన్నీ పట్టాయా? ఆఫీసు ఫైళ్ళూ... కాస్త తీరిక దొరికితే ఆ రాతలూ... ఆ వెంకట్రావుగారు చెప్పినట్టు ఆకలీ, బీదతనమూ, ముష్టివాళ్ళూ... వీటిని గురించి రాస్తే ఏం వొరుగుతుంది? కాయితాల కట్టలు పెరిగిపోతున్నాయి. పైసా ఆదాయం లేదు. క్షణం తీరిగా లేదు. ఎందుకొచ్చిన ఆయాసం" అంటూ కలగాపులగంగా ఏదో మాట్లాడేసి గ్లాసు అందుకుని లోపలికి వెళ్ళిపోయింది. వెళ్ళికూడా లోపలినుంచీ యింకా ఏమిటో నసుగుతూనే వుంది.

నేను నిట్టూర్చాను. కొత్తరకం కథ. వెంక్రటావుగారినీ, మా ఆవిడనూ ఇంకా వేలాది పాఠకులనూ అలరించే కథ రాస్తున్నాను. ఎటువంటి కథలు వేలాది, లక్షలాది పాఠకులను అలరిస్తాయో పత్రికల వారికి బాగా తెలుసు. అందువల్లనే నా కథలేవీ అచ్చు కాలేదు. ఈ కథ మాత్రం అలా కాదు. తప్పనిసరిగా అచ్చయి తీరుతుంది. వెంకట్రావుగారి వంటి పాఠకులు ఎందరో ఉత్తరాలు రాస్తారు. అందువల్ల నిశ్చయంగా వెంకట్రావుగారినే కొలతబద్దగా తీసుకోవాలి. ఆయన ఇంతవరకూ విని ఏమంటాడో కనుక్కోవాలి. ఆయన అభిరుచి ప్రకారం దీన్ని 'డెవలప్' చెయ్యాలి.

నేను పెన్ను మూసి లేచాను. ముందు ఇంట్లో పంచదార గురించి ఆలోచించాలి. ఇంకా నయం... బియ్యం, ప్రధాన ద్రవ్యం, నిండుకోలేదు. నెలాఖరు రోజులు... మూడు రూపాయలు పుట్టించాలి... ఈ డబ్బనేది ఇంత అరుదయి, బ్రహ్మ పదార్థం లాగా కంటికి కనిపించకుండా పోయిందెందుచేత?

ఇంతలో ఎవరో వాకిట్లో నుంచి పిలిచారు. 'వచ్చె వచ్చె' అంటూ వరండాలోకి వచ్చాను. మా యింటి కుడివైపు పెంకుటింట్లో వుండే గుమాస్తా. ఏదో డిపార్టుమెంటులో యల్డీసీ. తల్లీ తండ్రీ ముదివగ్గులై ఇంకా బతికేవున్నారు. ఆ తండ్రి మాటిమాటికీ "ఎప్పటికి భగవంతుడి పిలుపొస్తుందా అని ఎదురుచూస్తున్నాను. అయినా ఇంతకాలం బ్రతక కూడదండీ... ఇతరులకు బరువుగా..." అంటూ వుంటాడు. తల్లి ఏమీ అనదు.

అతన్ని నవ్వుతూ పలకరించాను. అతడు సిగ్గుపడుతూ "ఏమీ లేదు" అంటూనే ప్రారంభించాడు. అతనికి రెండో మూడో రూపాయలు కావాలిట. మళ్ళీ, ఎల్లుండేకదా ఫస్టు తారీకు, ఆనాడిచ్చేస్తాడట. నేను లేదనే లోపుగానే నన్ను మాట్లాడనివ్వకుండా తన చెల్లెలు మొన్ననే వచ్చిందనీ, ఆ సాయంకాలమే వెళ్ళిపోతున్నదనీ, చీరె కాకపోయినా రవిక గుడ్డ అయినా పెట్టి పంపకపోతే చాలా అన్యాయంగా, ఘోరంగా వుంటుందనీ ఆ మాటలు తన భార్య అన్నదనీ గబగబ చెప్పుకు పోయాడు.

నేను నోటమాట లేకుండా విన్నాను. తర్వాత ఆవులించి వ్రేళ్ళు విరుచుకుని "సరే కాస్సేపాగి, ఒక అరగంట ఆగి రండి. అలాగే యిస్తాను" అన్నాను. అతడు 'అలాగే' అని వెళ్ళిపోయాడు.

అయిందా? ఇప్పుడు వేటకు బయలుదేరాలి. నాకు మూడూ, ఆయనకు రెండూ అయిదు రూపాయలు కావాలి. నాకనిపించింది. ఒక వేళ రూపాయ చెట్టనేది ఒకటి వుండి దాన్ని పట్టుకొచ్చి మన పెరట్లో వేశామనుకోండి, మన పెరట్లో అది ఎదగదు. అసలు బతకదు. దానికి వేరే నేల, వేరే శీతోష్ణస్థితులూ కావాలి.

"సరే' అనుకుని పైన కండువా వేసుకుని 'రామనాధం యింటి దాకా వెళ్ళొస్తా'నని మా ఆవిడకు చెప్పి బయల్దేరాను. రామనాధం నాపుణ్యం కొద్దీ ఇంట్లోనే వున్నాడు. ఇంకా కట్ జోకర్ టైము అయినట్టు లేదు. అతడు అప్పుడప్పుడు అవసరమైతే అయిదూ పదీ యిస్తూ వుంటాడు నాకు. ఇప్పుడూ అడగ్గానే యిచ్చాడు. అది తీసుకుని దోవలో కిలో పంచదార ఘోరమైన బ్లాక్ మార్కెట్ ధరకుకొని యింటికి వచ్చాను. అంతలో అతడు మళ్ళీ వచ్చి పిలిస్తే వెళ్ళి రెండు రూపాయలూ ఇచ్చేశాను. అతడు వెంటనే వెళ్ళిపోయాడు. పంచదార మా ఆవిడకు అప్పగించి అలా ఒక్క క్షణం కూర్చున్నానో లేదో వెంకట్రావుగారు వచ్చేశాడు. వచ్చీ రావడమే నా ఎదురుగా కూర్చుని "ఏదీ మొదలు పెట్టరూ కథ" అన్నాడు.

నేను ఆ కాస్తా చదివి వినిపించాను. చాలా ఏకాగ్ర చిత్తంతో విన్నాడు. విని అటూ యిటూ కాస్సేపూ పైకి కాస్సేపూ చూశాడు. తర్వాత "బాగుంది..." అన్నాడు. మళ్ళీ ఎందుకో 'ఫరవాలేదు' అన్నాడు. నేను జాగ్రత్తగా వింటున్నాను. ఆయన చెప్పడం మొదలుపెట్టాడు. "బాగుంది... మొదలు పెట్టడం బాగానే మొదలు పెట్టారు. ఒక ఆబ్సెంట్‌మైండెడ్ బావగారూ, చలాకీ అయిన మరదలూ, బాగుంది. బావగారు కూడా బాగా డబ్బున్నవాడూ, కారున్నవాడూ, అయితే యింకా బాగుండేది. కాని ఫరవాలేదు. అతడు పేదవాడు కావడం కూడా మంచిదే. ప్రేమకూ, పెళ్ళికీ ఈ అంతస్థులు అడ్డురావని నిరూపించవచ్చు. ఇకపోతే ఆ స్టేషనులో గందరగోళం, రిక్షావాళ్ళ గొడవ, ఆ మునిసిపాలిటీవాళ్ళ సమ్మె సంగతీ తీసెయ్యండి. దోవ కటూ యిటూ అవేవో చెట్లున్నాయి?

ఆఁ! అశోక వృక్షాలు పెట్టండి. ఇక తర్వాత వీళ్ళిద్దర్నీ యింటికి తీసుకుపోండి. అక్కడ మరో మగ పాత్రనో ఆడ పాత్రనో సృష్టించండి... ఒక డబ్బున్న అబ్బాయి లేకపోతే పేదయింటి అమ్మాయి... ఆ పైన మీ యిష్టం... కావలసినంత సబ్జక్టు... ఆ అమ్మాయి యిద్దరు అబ్బాయిల్లో ఎవరిని పెళ్ళి చేసుకుంటుందో, లేకపోతే ఆ అబ్బాయి యిద్దరు అమ్మాయిల్లో ఎవర్ని పెళ్ళి చేసుకుంటాడో తేల్చకుండా చివరకంటా కథను లాగించండి... అసలు నవలే వ్రాయవచ్చునండీ బాబూ!" అన్నాడు. తర్వాత మళ్ళీ 'గుడ్‌లక్' అంటూ వెళ్ళిపోయాడు.

మళ్ళీ కథ వ్రాద్దామని కూర్చున్నాను. యిప్పుడు కళ్ళముందు యిందాక రెండు రూపాయలు అప్పుగా పుచ్చుకువెళ్ళిన పొరుగింటి ఆయనే కనిపిస్తున్నాడు. ఆ మాత్రం డబ్బులేక ఆయన పడిన ఆరాటమే గుర్తుకు వచ్చింది. ఆ రెండు రూపాయలూ దొరక్కపోతే, పుట్టింటికి వచ్చిన చెల్లెలికి చివరకు రవిక ముక్కయినా పెట్టకుండా పంపించవలసి వస్తే అదెంత 'దారుణం' అని అతడూ అతని భార్యా పడిన ఆవేదనా, ఆరాటం.... ఇదంతా మనసులో మెదిలింది. మనసంతా ఏదోలా అయిపోయి బరువెక్కింది.

కలం చేతిలోకి తీసుకున్నాను. మళ్ళీ వ్రాయడం ప్రారంభించాను.

ఇంటిముందు ఆటోరిక్షాలో నుంచి దిగుతూవుండగానే వరండాలో నిలబడివున్న రవీంద్ర భార్య అరుంధతి సంరంభంగా ఎదురువచ్చింది. "ఏదీ మావాణి వొచ్చేసిందా?" అంటూ.

"ఆఁ! వొచ్చేసింది... మీ బంగారు చెల్లెలు..." అన్నాడు రవీంద్ర. ఆటోవాడికి రెండు రూపాయలు ఇచ్చి పంపిస్తూ నెలాఖరు రోజులు... రెండు కరకు రూపాయలు ఈ ఆటోరిక్షాకు ధారపోశాడు. మళ్ళీ ఈ నెల కూడా అప్పుచేయక గడిచేట్టులేదురా దేవుడా" అనుకుంటూ లోపలికి వచ్చాడు.

అరుంధతి మొహం వెలిగిపోయింది. ఫస్టు తారీఖున రవీంద్ర జీతం అందుకుని కొంచెం బరువైన జేబుతో ఆఫీసు నుంచి ఇంటికి వచ్చినప్పుడు అతన్ని చూసిన ఆమె మొహం ఎలా వుంటుంది? అలాగే వెలిగిపోయింది ఆమె మొహం. అక్క చెల్లెళ్ళిద్దరూ ఒకరి నొకరు కౌగలించుకున్నంత పనిచేశారు. "రావే లోపలికి... ఎన్నాళ్ళయిందో నిన్ను చూసి... అయినా మరిదిగారు అంత చిత్రమైన మనిషేమిటే? ఏడాదికొక సారయినా ఇటువైపు రారేం మీరు? ఎంత డబ్బున్న వాళ్ళయినా మేమెంత మామూలు మనుషులమైనా ఇంతయిది పనికిరాదే మాతల్లీ!" అన్నది అరుంధతి చెల్లెల్ని కళ్ళారా చూస్తూ.

వాణి "అదేమీ లేదక్కా... వారికి అస్సలు సెలవు దొరకదు... పాడు వుద్యోగం తీరికే వుండదు..." అంటూ కూర్చుంది.

"అవున్లే మరి... నెలకు పదిహేను వందల రూపాయలు ఊరికే వస్తాయా? మీ బావగారు చూడు ఆఫీసువేళ తప్పించితే ఊరికే గోళ్ళు గిల్లుకుంటూ కూర్చోడమే నాముందు. అన్నీ మరి దానికి తగ్గట్టేగా?"

"పాపం! బావనలా అనకే. మంచివాడు..." అని నవ్వింది చెల్లెలు.

రవీంద్ర ఉలిక్కిపడ్డాడు. అనవసరంగా తన ప్రసక్తి యిప్పుడు తేవడం ఎందుకో అతనికి అర్థం కాలేదు. మతిపోయినవాడిలా ఆ అక్కా చెల్లెళ్ళను చూస్తూ అలాగే కూర్చున్నాడు.

మళ్ళీ "ఎన్నాళ్ళయిందే నిన్ను చూసి" అన్నది అక్కగారు.

"అవునే... సుబ్బులు పెళ్ళిలో కలుసుకోవడమే..." అన్నది చెల్లెలు. మళ్ళీ ఒక్క క్షణం ఆగి "ఏం పెళ్ళిబాబూ! ఉక్కిరిబిక్కిరై చచ్చాం... మావారయితే విసుక్కున్నారు కూడా" అన్నది.

"సుబ్బులు కిప్పుడు అయిదోనెల... నీకు తెలుసుటే?" అని అడిగింది అక్కగారు.

చెల్లెలు బుగ్గన వ్రేలు వేసుకుని "అరె, నాకు తెలియదే... అయినా అప్పుడే... అదేమిటే.... ఇక వరసగా పిల్లల్ని కని... బాధలతో..." అన్నది చెల్లెలు.

"సరే నువ్వు లే ముందు అలసిపోయి వుంటావు" అంటూ లోపలి గుమ్మం వంక చూసి "ఇదుగో వీడు విస్సిగాడు. ఒరేయ్ నువ్వెందుకురా తలుపు చాటున నక్కి చూస్తున్నావు? ఎవరనుకున్నావు. పిన్నిరా... రా యివతలికి ఇదుగో వీడు ప్రసాదు. అదేమో ఝాన్సీ. రండర్రా యివతలికి. మళ్ళీ రేపు సాయంకాలం వెళ్ళిపోతుందిరా పిన్ని...." అంటూ చెల్లెలివంక తిరిగి "అయినా అదేం చోద్యమే అంత పెద్ద వైరు యిచ్చావు? ఇక్కడ తీరాచేసి ఒక్కరోజు కూడా ఉండవుటే. ఇది అన్యాయమే" అన్నది.

వాణి "ఆc! ఎంత కాలం వుంటే నీకు తృప్తి... అదీగాక వెళ్ళిపోవాలి... రేపు బండిలో రిజర్వేషను కూడా వుంది" అంటూ పిల్లల వంక చేతులు చాపి "రండిరా నా దగ్గరికి" అన్నది. వాళ్ళు రాలేదు. ముగ్గురూ కళ్ళు పెద్దవి చేసుకుని చూస్తూ నిలబడ్డారు.

"పోరేంరా పిన్ని దగ్గరికి" అని అరుంధతి "నువ్విక లేచిరావే. కాళ్ళు కడుక్కుంటావా స్నానం చేస్తావా?" అని చెల్లెలిని అడిగింది.

వాణి "స్నానమే చేస్తాను. వెధవ రైల్లో వొళ్ళంతా హూనమైపోయింది" అంటూ సూట్‌కేసు తీసి రెండు చీరెలూ, జాకెట్లూ ఇవతల పెట్టుకుని వొళ్ళు విరుచుకుంది.

అరుంధతి 'అయితే నీళ్ళుతోడి పిలుస్తానుండు' అంటూ లోపలికి వెళ్ళింది.

వాణి సూట్‌కేసులో నుంచి మూడు పెద్ద బిస్కట్ల ప్యాకెట్లు తీసింది. అంతవరకూ ఎవరో ఫారెనర్‌ని చూసినట్టు దూరదూరంగా ఉన్న పిల్లలు బిస్కెట్ల ప్యాకెట్లు కంటబడేసరికి చింకి చేటంత మొహాలు చేసుకుని ఆమె దగ్గరగా వెళ్ళారు. వెళ్ళడమే కాకుండా ఆమె మీదపడి వాటిని తలా ఒకటీ లాక్కున్నారు.

అంతలో అరుంధతి లోపలి నుంచి "నీళ్ళు సిద్ధం చేశాను రావే. పెందలాడే భోజనాలు ముగించేస్తే తర్వాత తీరుబడిగా మాట్లాడుకోవచ్చు" అన్నది. అంతలో పిల్లల చేతుల్లో ప్యాకెట్లు చూసి "ఏమిటో తెచ్చినట్టున్నావ్. అయినా యివన్నీ ఎందుకే... ఒరే వెధవల్లారా! అవి యిలా యివ్వండి. దాచిపెట్టి రేపు యిస్తాను. ఇప్పుడు అన్నాలు తినబోతున్నారుగా... ఇలా... ఇవ్వండి..." అంటూ వాళ్ళ దగ్గరికి వచ్చింది. వాళ్ళు వాటిని గట్టిగా గుండెలకు హత్తుకు నిలబడ్డారు. తల్లికిచ్చే అభిప్రాయం బొత్తిగా లేదని స్పష్టం చేశారు. "రేపు తినవచ్చురా. ఈ పూటకు దాచిపెడతాను. నా చేతికివ్వండి. మంచివాళ్ళుగా మీరు. ఒరే విస్సిగా, నువ్వు పెద్దవాడివి కదా, నా మాట విని అది యిలా యివ్వు చక్కగా అలమారులో దాచిపెడతాను" అన్నది.

వాణి నవ్వుతూ చూస్తున్నది. రవీంద్ర మౌనంగా చూస్తున్నాడు. అరుంధతి వాళ్ళ దగ్గర బలవంతంగా వాటిని లాక్కోబోయింది. వాళ్ళు అన్ని గదుల్లోకి పరుగెత్తారు. ఆమె

కూడా వాళ్ళ వెంట పరుగెత్తి ఎలాగయితేనేం వాళ్ళు పెద్దగా ఏడుస్తున్నా వినకుండా వాటిని లాక్కొచ్చింది. ముందు గదిలోని భర్త మొహంలోకి, చెల్లెలు మొహంలోకి చూస్తూ నవ్వుతూ "ఏడిస్తే ఏడిచారు వెధవలు. కాస్సేపు ఏడ్చి వాళ్ళే ఊరుకుంటారు" అన్నది. తర్వాత మళ్ళీ చెల్లెలి వంక తిరిగి "నువ్వు లే. నీళ్ళు చల్లారిపోతాయి" అన్నది. ఆ బిస్కెట్ ప్యాకెట్లు అల్మారులో వుంచింది. పిల్లలు ముగ్గురూ ఏదో నిధి పోగొట్టుకున్న వాళ్ళ లాగున నెమ్మదిగా యింకా ఏడుస్తూనే వున్నారు. రవీంద్ర వాళ్ళను దగ్గరికి తీసుకుని "తప్పు యాడవకూడదు. అమ్మ రేపు అన్నీ మీకే పెడుతుంది. ఇప్పుడు అన్నం తినొద్దూ మరి" అని ఊరడించాడు.

వాణి చీరె, జాకెట్టు టవలూ తీసుకుని స్నానానికి లోపలికి వెళ్ళింది.

అరుంధతి భర్త దగ్గరికి వచ్చి నెమ్మదిగా "రేపు మళ్ళీ వెళ్ళిపోతుందది" అన్నది.

"అవును అలా అని వైరిచ్చిందిగా?" అన్నాడు రవీంద్ర.

"అది సరేనండీ మీరర్థం చేసుకోరు. రేప్పొద్దున ఆఫీసుకు వెళ్ళే లోపల బజారుకు వెళ్ళి మంచి జాకెట్టు గుడ్డ ఒకటి కొనుక్కురండి. అది అన్నప్పుడల్లా రాదు. తెచ్చేదేదో కాస్త మంచిదే తీసుకురండి. పది, పదిహేను రూపాయల్లో..."

"అంత ఖరీదులో ఎందుకు?" అంటూ నసిగాడు రవీంద్ర.

"మీకు తెలియదు. నేను చెప్పినట్టు చెయ్యండి. సరేనా? ఏం డబ్బు లేదా?"

"లేకేం. సరిగ్గా పదిహేను రూపాయలే ఉంది."

"అది పెట్టి మంచి గుడ్డ పట్టుకురండి. లేకపోతే నాకిస్తే నేనే బజారుకు వెళ్దును గాని తీరక ఏది? ఏమంటారు?"

"ఏమంటాను? ఫస్టు తారీఖు ఇంకా నాలుగు రోజులుంది. ఈ లోపల రోజూ పాలసీసాలకూ, వాటికీ..."

"ఏమీ ఫరవాలేదు, ఇది మనకు కొత్తా ఏమిటి? రేపే ఎవరినన్నా అడిగి మరో పదో పదిహేనో అరువు పుచ్చుకోండి."

'సరే' అన్నాడు రవీంద్ర. ఆఫీసులోకల్లా వారికీ, వీరికీ డబ్బు చిన్న మొత్తాలు అప్పు పెట్టగలిగినవాడు అచ్యుతం ఒక్కడే. అయితే అతని దగ్గిరికి వెళ్ళి అడగటం.... అతడేవో ప్రశ్నలు వేయడం... ఇదంతా గొప్ప బోరు...

"సరే ఏం చేస్తాం... ఇలాగే నడవనిద్దాం... బండిని" అనుకుని అతడు సన్నగా ఈల వేస్తూ కుర్చీలో వెనక్కు వాలి కూర్చుండి పోయాడు.

◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆

వ్రాత ఆగిపోయింది. వాకిట్లో ఏదో గొడవ. చిరాగ్గా కలం బల్లమీద పడేసి వెళ్ళి చూద్దునుకదా, మా ఆవిడ వరండాలో నిలబడి ఎవరితోనో పోట్లాడుతున్నది. వెళ్ళి కలుగ జేసుకోవడం నాకు యిష్టంలేదు. సంగతి అర్థం చేసుకుంటూ నిలబడ్డాను.

వాళ్ళు పాకీవాళ్ళూ రోడ్లు శుభ్రంచేసే వాళ్ళూను, అయిదారుగురు వచ్చారు. సమ్మె చేస్తున్నారట. జీతాలు నెలల తరబడి లేవని సమ్మె చేస్తున్నారట. పైవాళ్ళెవరూ లెక్కచేయడం లేదట. ఊరంతా కంపు కొడుతూ వుంటే ప్రజలు కూడా జీతాలివ్వని పరిపాలకులను కాక వీళ్ళనే తిట్టడం ప్రారంభించారు. సమ్మె చేసేకొద్దీ పొట్ట గడవడం కష్టంకదా అందుకని చందాలకు బయలుదేరారు.

మా ఆవిడ వాళ్ళని కసిరి కొట్టింది. "ఏం, వొళ్ళు పొగరెక్కి సమ్మె చేసినవాళ్ళు ఇలా ఇళ్ళవెంట చందాలని ముష్టెత్తుతూ తిరగడం దేనికి? ఆ పట్టుకునే కాళ్ళేవో మునిసిపాలిటి వాళ్ళనే పట్టుకోరాదూ? అసలు దేశంలో అందరూ వొళ్ళు పొగరెక్కి కొట్టుకుంటున్నారే. ఇంతే కావాలి మీకు?" అలా ఏమిటేమిటో అడ్డదిడ్డంగా పెద్దగా అరిచింది.

వాళ్ళు మరుక్షణంలో నసుగుతూ బైటికి వెళ్ళిపోయారు. నేను కథ ముందు కూర్చున్నాను. ఇప్పుడేం రాయాలి? ఏం రాయాలి?

ఎందుకో నాకే తెలియదు. అప్రయత్నంగా 'రవీంద్ర కుర్చీలో వాలి కూర్చుండిపోయాడు.' అనే వాక్యం తర్వాత 'అంతలో సమ్మె చేస్తున్న మునిసిపాలిటి తోటీ పనివాళ్ళు చందాకోసం ఇంటి ముందుకు వచ్చి నిలబడ్డారు; అని మరొక వాక్యం మాత్రం వ్రాసి తర్వాత విసుగుతో కాయితాలు లోపలికి తోసేసి వరండాలోకి వచ్చాను. మనసంతా అరణ్యం లాగున చికాగ్గా అసహ్యంగా బరువుగా వుంది, అర్థం లేని ఆలోచనలతో వేడెక్కిపోయింది. ఏదో చెయ్యాలనుకుని చెయ్యలేక పోయిన నిస్సహాయత... అసమర్థత...

మరునాడు సాయంకాలం వీధి గుమ్మంలో నుంచి వస్తున్న వెంకట్రావుగారిని చూసి గతుక్కుమన్నాను. లోపలినుంచి ఏదో వొణకులాటిది పుట్టుకొచ్చింది. మా ఆవిడతో 'ఇంట్లో లేనని చెప్పమని లోపల ఎక్కడైనా దాక్కుండిపోదామా' అనిపించింది.

కాని అంత వ్యవధి యివ్వకుండా ఆయన నేరుగా లోపలికే వచ్చేశాడు. నన్ను చూసి "నాకు తెలుసు. మీ రాపనిమీదే వున్నారని. ఏదీ, తర్వాత ఏం రాశారో వినిపించండి." అన్నాడు.

నేను సిగ్గుపడిపోతూ "లేదండీ... ఏమీ రాయలేదు. కథ చెడిపోయింది" అన్నాను.

"ఫరవాలేదు. వినిపించండి ఎందుకు చెడిపోయిందో, ఎక్కడ చెడిపోయిందో చూద్దాం" అన్నాడు విడవకుండా.

నేను తెగించి మొండిగా కాయితాలు బైటికి తీసి మొత్తం చదివేశాను. ఆ అర్థం పర్థంలేని ఆఖరు వాక్యం కూడా చదివేశాను.

నేను మధ్యలో పొరపాటున కూడా ఆయన వంక చూడలేదు. మొత్తం చదివి కాయితాలను నిర్లక్ష్యంగా లోపలి సొరుగులోకి తోసేసి కూర్చున్నాను. అప్పుడాయన వంక చూశాను.

ఆయన ముందు మతిపోయిన వాడిలా నా వంక కళ్ళు పెద్దవి చేసుకుని చూశాడు. తర్వాత ఒక్క క్షణం మాత్రం కూర్చుని అంతలో ఏమనుకున్నాడో ఏమో చివాలున లేచి 'వెళ్ళొస్తానండీ' అని మాత్రం అనేసి గబగబ వెళ్ళిపోయాడు. నేను చేతివ్రేళ్ళు విరుచుకుంటూ ఆవులించాను.

మర్నాటి నుంచి నేననుకున్నంతా అయింది.

వెంకట్రావుగారు నాతో మాట్లాడటం బొత్తిగా తగ్గించేశాడు.

◆ ◆ ◆